

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. I. In impedimentis dirimentibus jure naturali divino non dispensat
Ecclesia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

CONCLUSIO I.

In impedimentis dirimentibus jure naturali Divino non dispensat Ecclesia.

2.
Lex potest
dupliciter
mutari.

Præmittendum est; legem aliquam posse dupliciter mutari seu desinere obligare. Primo, deficiente materia aut fine legis. Secundo, per revocationem ejus, sive illa revocatio fiat consuetudine, sive auctoritate Legislatoris, aut ejus potestatem habentis.

Aliquando
universaliter,
aliquando
particulariter.

Utraque verò legis mutatio aliquando potest esse universalis, quando materia & finis legis non habent amplius locum in tota communitate, vel quando lex revocatur quoad totam communitatem: aliquando est particularis, quando materia & finis legis solum deficiunt in persona particulari, seu casu particulari, vel persona eximitur ab obligatione legis per privilegium aut dispensationem. Quando lex totaliter mutatur, dicitur propriè abrogari & irritari; quando autem in particulari mutatur, dicitur concedi dispensatio vel privilegium.

3.
Quid sit
dispensatio.
SCOTUS.

Est igitur dispensatio propriè, juris revocatio quoad personam particularem. *Dispensare* (inquit Scotus 3. dist. 37. q. un. n. 3.) non est facere, quod stante præcepto liceat facere contra præceptum: sed dispensare est revocare præceptum, vel declarare qualiter debeat intelligi. Et est duplex dispensatio, scilicet juris revocatio & juris declaratio. Idemque repetit 4. dist. 33. q. 1. n. 4. in principio: *Dispensatio est juris declaratio vel juris revocatio.*

Latius sum-
pta compre-
hendit in-
terpretatio-
nem legis.

Ubi Doctor largius sumit dispensationem, etiam pro legis interpretatione in casu particulari, secundum dictamen virtutis, quam Aristoteles 5. Ethic. 10. appellat Epykiam, quæ propriè significat benignitatem seu mansuetudinem: & quia excipere casum vel personam à communi lege, quando lex esset severa & rigida, si illum comprehenderet, benignitas quædam est, & legis moderatio; hinc appropriatum est nomen Epykia illi virtuti, cujus hoc pacto proprium est, legem moderari & interpretari.

Latinè autem eadem virtus vocatur æquitas, & ex Epykia agere, agere ex æquo & bono. In qua appellatione æquum & æquitas non sunt idem quod rectum & justum; sed significant benignum & faventem, quæ significatio Latinis satis est in usu.

4.
Propriè
sumpta
distinguitur
ab ea, & in
quo.

Interim propriè seu strictè loquendo, differunt dispensatio legis, interpretatio generatim, & Epykia. Interpretatio enim generatim differt à dispensatione, quod interpretatio sit actus scientiæ, qui à quolibet docto fieri possit; dispensatio autem actus jurisdictionis. Secundo differunt, quod dispensatio versetur circa casum particularem; interpretatio autem possit versari circa legis sensum universalem.

5.
Quomodo
differat E-

Epykia verò differt à dispensatione, quod dispensatio non declarat, legem in casu non obligare; sed ubi etiam hic & nunc obligaret,

dispensatio relaxat obligationem: Epykia verò solum declarat, legem in aliquo casu non obligare, seu in casu posse fieri contra legem; ob quod Aristoteles sup. Epykiam vocat, emendationem legis, & magis propriè suppletio legis dici potest; non quod lex sit mala, aut in suo genere imperfecta; sed quod lex humana (in quam solum cadit Epykia, ut suppono ex Tract. de Legibus) non possit de omnibus casibus particularibus disponere; sicut nec illi casus poterant prævideri ab humano Legislatore; & ideo est opus Epykiæ, quæ dicitur legem in casu subinde non esse servandam.

Unde oritur aliud discrimen inter Epykiam & dispensationem; quod dispensatio, cum sit actus jurisdictionis, non possit fieri ab homine privato: Epykia verò, cum sit actus scientiæ, possit fieri etiam à privato.

Denique, quod attinet ad discrimen inter Epykiam & interpretationem, habent se hæc duo tamquam superius & inferius; omnis enim Epykia est interpretatio quædam; sed quia interpretatio potest etiam cadere in legem generatim, Epykia verò interpretatur legem in casu particulari; ideo ex hac parte distinguuntur. His præmissis de significatione nominum, ad rem veniamus.

Quæritur autem; an Ecclesia seu Pontifex, caput Ecclesiæ, possit subinde propriè dispensare, id est, revocare seu relaxare aliquod impedimentum, dirimens Matrimonium jure naturali divino, ita ut nunc valeat Matrimonium, quod alioquin fuisset irritum, v. g. Matrimonium inter patrem & filiam.

Negat Conclusio, & meritò, donec quispiam solidè probaverit, Christum eam potestatem Ecclesiæ suæ concessisse, quod hæcenus neminem fecisse scio. Verissima sententia est (inquit Sánchez lib. 8. disp. 6. n. 10.) in nullo impedimento, jure divino naturali Matrimonium dirimente, posse Pontificem dispensare.

Sed quæ ratio? Una generalis; quia non adest in Ecclesia, nec à Deo unquam concessa fuit, nec à Christo relicta Summo Pontifici suo Vicario, generalis potestas dispensandi in iis, quæ sunt de jure naturali aut divino præceptivo & absoluto.

Dico signanter: *Præceptivo*; quia homo, tamen sit liber à natura sua, equidem seipsum potest vendere in servum, & ita dominium sui in alterum transferre: sed ibi nulla est dispensatio propriè dicta in jure naturæ præceptivo, quia natura non prohibet, ut non possim à me jus illud abdicare. Simile quid apparet in divisione rerum, quæ jure naturæ erant communia: per illud quippè non prohibebatur illa divisio; sed tantum singulis tribuebatur plenum jus illis rebus utendi, sic tamen, ut possent per voluntatem humanam aliquæ res particularibus absolute applicari.

Dixi etiam consultò: *Et absoluto*: quia constat ex perpetua praxi Ecclesiæ, Christum Ecclesiæ suæ reliquisse potestatem dispensandi in votis, juramentis & similibus, quæ ortum habent ex humana voluntate, & ex ejus suppositione obligant.

pykia à dispensatione.

6.
Discrimen
inter Epy-
kiam & in-
terpretatio-
nem.

7.
Ecclesia non
dispensat in
impedimen-
tis juris di-
vini.

Ratio gene-
ralis.

8.
Dispensare
in voto non
est propriè
relaxare jus
divinum
naturale.

Secl. 13. De Dispensatione Impedimentorum Matrimonij. Conclus. 1. 477

obligant. Sed hoc non est propriè relaxare jus divinum naturale tollendo ejus obligationem. Nam jus divinum est, ut qui votum habet, id impleat; & hoc semper manet integrum. At hunc habere votum, non est jus Divinum, sed voluntate proprià effectum, quam possunt Prælati impedire. Quare tunc non propriè dispensant Prælati in jure divino, sed tollunt obligationis fundamentum, quam homo actu humano sibi imposuit, quo sublato, evanescit juris divini circa illud votum obligatio. De qua re alibi latius egimus. Vide Disp. 4. Secl. 4. Conclus. 1. 1.

Dico ergo iterum, Deum non dedisse potestatem Ecclesiæ suæ propriè dispensandi vel in uno præcepto absoluto juris naturalis divini.

Probatur autem hæc doctrina 1. quia si semel admittamus humanam dispensationem in aliquo præcepto naturali absoluto, absque expressa & particulari concessione Dei, non erit hæc in re status; sed de quolibet id poterit facile affirmari: consequens verò est absurdum; & contra torrentem DD. paucis oblatantibus apud Sanchez sup. n. 3. qui ait: Hæc sententia, tamquam omninò à veritate aliena, est rejicienda. Quis enim dixerit, Pontificem posse dispensare, ut quis fornicetur, occidat innocentem &c. Consequentia verò fundatur in paritate rationis, quæ declarabitur respondendò ad 1. contrariæ sententiæ fundamentum.

Secundò probatur communior doctrina: Si Pontifex haberet hanc potestatem in tota Ecclesia, eandem haberet Imperator vel Princeps supremus in suo regno: Consequens est falsum, utpotè contra omnem sententiam & praxim, & contra Clem. *Pastoralis*, de Re judicata, in fine, ibi: *Cum Imperatori tollere non licuerit ea, quæ juris naturalis existunt.* Consequentia verò probatur; quia jus, de quo agimus, non est spirituale, sed naturale, & Princeps supremus in omnibus, ad naturalem hominum felicitatem spectantibus, dirigit suos subditos, nisi per legem Ecclesiasticam limitetur ejus potestas, quod hic non habet locum: ergò si jus naturale est dispensabile à Pontifice in tota Ecclesia, etiam est à quolibet supremo Principe in suo regno.

Tandem sufficere debet pro veritate sententiæ nostræ, quòd neque ex Scriptura, neque ex traditione, aut Oecumenicis Concilijs constet, talem potestatem à Deo commissam esse Pontifici, etenim sine commissione Superioris, non dispensat inferior in ejus lege, arg. Clement. *Ne Romani*, de Elect. circa princip. ibi: *Nos inter cætera præcipuè attendentes, quòd lex Superioris per inferiorem tolli non potest.*

Ubi Gloss. verb. *Inferiorem*, inquit: 21. *dist. Inferior. sup. de Majorit. & obed.* Cum Inferior. *Cod. de Legib. l. fin. & hoc maxime, cum ille inferior ab illo Superiore recipit potestatem*, ut fit in nostro casu. Nam Omnes fatentur, Pontificem non posse dispensare in lege divina naturali, nisi à Deo receperit potestatem.

Quamvis enim per eam specialem dispensationem non abrogetur lex absolutè: at in eo

Bosco de Matrim. Pars II.

casu speciali abrogatur, tollendo ejus obligationem, casu quo, seclusà dispensatione, obligabat. At hoc est solius conditoris legis, aut eo Superioris per se loquendo, id est, seclusà speciali commissione, quæ hic, sicut dictum est, neque ex Scriptura, neque ex Traditione, aut Oecumenicis Concilijs, addo, neque ex SS. Patribus, ratione, aut praxi Ecclesiæ, solidè probatur, ut patebit ex solutione fundamentorum adversaræ partis.

Primum est: Quia in multis casibus potest esse summa necessitas dispensandi in aliquo præcepto naturali: ergò justà ratione credi potest, hanc commissionem Pontifici datam, cum Ecclesiæ non deficiat Deus in necessariis.

Et confirmatur (inquit Sanchez sup. n. 5. ubi tamquam probabilius docet, posse Pontificem aliquando dispensare in jure naturali & divino) quia sicut recta Ecclesiæ gubernatio petit, ut Prælati inferioribus commissà sit facultas, verè ac propriè dispensandi in legibus Pontificiis, non in universum, sed in casu aliquo speciali, quando necessitas occurrit; eò quòd non debeat destitui mediis necessarijs, ad ejus tranquillum statum regimenque tuenda; nec potest in his commodè adiri Pontifex: ita eadem recta gubernatio petit, commissum esse Pontifici, ut in lege aliqua divina verè & propriè dispensare possit ob necessitatem occurrentem. Idque multò magis necessarium est: quia in priori casu verè est aditus ad Pontificem, quamvis non commodus. At in posteriori nullatenus potest adiri Deus, ut dispense.

Et amplius confirmatur: quia sicut dispensatio inferiorum in lege Superioris non derogat auctoritati & jurisdictioni Superioris, eò quòd ex ejus tacita commissione fiat: ita hæc Pontificia dispensatio in jure divino non derogat auctoritati Dei, utpotè, quæ non propriè Pontificis auctoritate, sed ex tacita, & jure optimo præsumpta Dei commissione fit.

Et sicut Ecclesiæ gubernationi non satis prospiceretur, si in priori casu sola declarandi facultas Prælati inferioribus concessa esset; cum ea multis scrupulis pateat, utpotè cui locus non est in casu dubio, & ubi lex obligat; sed in casu claro, & in quo lex, seclusà eà declaratione, verè non astringebat: ita nec in casu posteriori satis utilitati & regimini Ecclesiæ consuliter, solà declarandi potestate concessa. Hactenus Sanchez.

Respondetur (inquit Herinx Sum. Theol. part. 2. tract. 3. disp. 1. n. 52. ubi tenet communem sententiam) necessitatem vel fore tantam, ut ob illam lex per seipsam non obliget, nec casum comprehendat; vel facilè tolli posse alià vià, quam dispensatione; vel certè ob illam, utpotè fundatam in malitia hominum, potestatem tollendi obligationem legis naturæ non debuisse hominibus concedi. Alioqui, argumentum si quid præbet, nimium probat: nam similis necessitas vel utilitas potest quòque occurrere in casibus, ad quos tamen ne Alij quidem potestatem Papæ extendunt. Nam major

N n n 2

12:
Primum
Arg. ad
sa parit.

Confirmatio.
Sanchez.

13:
Amplius
confirmatio.

14:
Resp. ad
arg. ex
Herinx.

9.
Ecclesia non
habet potestatem
dispensandi in
jure naturali.
Probatur
1.

10.
Secunda
probatio.

11.
Probatur 3.
Sine commissione
inferior non
dispensat in
lege Superioris.

est necessitas dispensandi, ut aliquando frater fororem accipiat, aut uxorem sterilem post Matrimonium consummatum relinquat, vel veneno interimat, & aliam ducat, quando inde dependeret conservatio fidei Catholicae in aliquo regno, quae dispensandi in Matrimonio rato, illudque dissolvendi ob privatas difficultates, in eo subortas, quod varij tamen dicunt posse fieri. Sic ille.

Pone aliud exemplum; quando tota Respublica periclitatur ab hostibus; nisi ipsa occidat innocentem, consensu Pontificem posse dispensare, ut ille innocens occidatur contra jus naturale: *Innocentem non occides?* Et multa similia exempla in promptu sunt.

15. Vidit hæc Sanchez, & ideo sup. n. 6. ait: Quaedam sunt de jure divino, quae absque dubio sunt de se ejus conditionis, ut nunquam in ea cadere possit dispensatio aliqua Pontificia: quod nequeat excogitari casus, in quo sit ratio dispensandi: ut ad fornicandum, vel ne filius veneretur parentes, vel ad mutandas Sacramentorum formas. Alia verò sunt, quae licet in universum expediant; at in aliquo casu speciali possunt non expedire, & ita admittere dispensationem. Quippe licet secundum se dedecet ea non implere: at non continent perfectam & omnimodam indecentiam: sed potest ita justa causa occurrere, ut ei indecentiae imperfectae præponderet, & sic justa reddatur dispensatio, ut contingit in residentia Episcoporum, quae est de jure naturali, & divino, in qua Pontifex dispensare potest: & in consecratione sub utraque specie, quae est de jure positivo divino, in qua in remotissimis regionibus, ubi non est copia vini, potest, juxta veriolem sententiam, Pontifex dispensare. Ita Sanchez.

Ego autem dico: non posse, juxta veriolem sententiam, Pontificem dispensare in consecratione sub utraque specie, ut suo loco ostendimus, id est, non posse facere, ut liceat sub altera tantum specie consecrare, ubi alioquin ex jure divino foret obligatio consecrandi sub utraque. De residentia Episcoporum statim dicam.

16. Tantum præmitto: perfectam indecentiam apparere in omnibus quae sunt contra jus naturale; quae enim sunt contra jus naturale strictè, habent intrinsecam indecentiam; quae autem contra jus naturale largè, ideo sunt indecentia seu mala, quia prohibita à Deo, supposita congruentià maximam ex natura rei ad talem prohibitionem, licet possit in uno esse major, quam in altero, quod nihil refert; quia etiam in ipsis præceptis naturalibus, in quibus ex omnium sententia non dispensat Pontifex, potest esse hæc inæqualitas; sic enim est major indecentia in homicidio, quam in adulterio; cum tamen utrumque sit indispensabile ab homine. Ergo si Pontifex potest dispensare in una lege naturali largè sumpta, etiam in alijs, existente proportionata causâ, quae præponderet indecentiæ, existente utique majori causâ, si est major indecentia.

Dicere autem: non potest dari causa, quae præponderet indecentiæ fornicationis, inhonorationis parentum, aut mutationi formarum Sacramentorum, est petere principium, & suppo-

nerc, quod probandum est; eo semper salvo, ut in alijs præceptis possit dari talis causa.

Dices (critique secundum argumentum ad-
versæ partis) satis id probatur ex praxi Ecclesiae, quae nunquam in his præceptis dispensaverit, secus in quibusdam alijs. Dispensat enim quotidie in votis, quorum obligatio est juris naturalis religionis. Dispensat item in residentia Episcoporum, ut patet ex Trid. Sess. 6. c. 2. de Reformat.; cum tamen Episcopi ad residentiam teneantur jure naturali, ut docet idem Concil. Sess. 23. de Refor. c. 1.

Rursum Ecclesia dissolvit Matrimonium ratum non consummatum, quando alter conjugum Religionem ingreditur, ut patet ex Trid. Sess. 24. de Matr. can. 6. & ex alijs multis antiquis Canonibus: est autem Matrimonium ratum indissolubile ex jure naturali. Idem Matrimonium ratum ob alias justas causas aliquoties à Rom. Pontificibus fuisse diremptum, testatur Navar. in Man. c. 22. n. 21.

Denique dispensat Ecclesia in præcepto naturali decimarum; item dispensat in jure naturali, quo Clerici sunt exempti à potestate sæculari, dispensat, inquam, cum eos propter crimen aliquod tradit brachio sæculari.

Respondent Multi: in his exemplis Ecclesiam non dispensare, sed interpretari, quod in casu non obliget jus naturale, propter gravem necessitatem, vel aliam causam occurrentem.

Est autem difficilis responsio; tum, quia hæc dispensatio, cujus exempla attulimus, requirit potestatem jurisdictionis, ut ex praxi constat: si autem esset solum interpretatio juris divini, solum requireret actum prudentiæ seu scientiæ, ut patet ex supradictis: tum etiam; quia interpretatio in casu speciali, quam Epykiam vocant, non habet locum in jure naturali: tum denique; quia certum est, sæpè in exemplis adductis dispensatum esse, quando secundum interpretationem non fuisset sufficiens causa, ut lex censeretur per se non obligare: itaque ista dispensatio non fuit interpretatio, sed relaxatio legis.

Quare aliter ab Aliquibus respondetur: in exemplis adductis nec dispensationem, nec interpretationem intervenire; sed puram remissionem seu consensum partis, cui se aliquis obligavit: nam cum per votum quis promiserit Deo hanc vel illam rem, Deus per suum Vicarium, rem sibi oblatam restituit homini, atque resignat ejus libertati; sicut etiam unus homo potest alteri remittere jus sibi acquisitum promissione, vel alio contractu. Similiter cum Episcopus obligaverit se Ecclesiae ad residendum in Episcopatu suo, potest illi Ecclesia remittere hanc obligationem, quâ remissione factâ per Pontificem, qui habet in illa Ecclesia excellentiorem potestatem, & immediatam etiam curam, justitia non obligat Episcopum ad residendum.

Matrimonium verò ratum dissolvit Deus tantquam Dominus omnis juris humani, sive per contractum Matrimonij, sive alio modo acquisiti; dissolvit, inquam, propter melius bonum, *quomodo Deus dissolvit Matrimonium,*

15. Ewajo Sanchez, quaedam præcepta naturalia esse indispensablem quaedam non.

16. Negatur Papam posse dispensare in consecratione utriusque speciei.

16. Omnia quae sunt contra jus naturale, habent perfectam indecentiam.

17. Secundum arg. Adversariorum, ex dispensatione in voto, residentia Episcopi.

Item in Matr. rato.

Decimis, & exemptione Clericorum.

18. Resp. Aliquorum, Papam in his tantum interpretari.

19. Aliorum responsio, hinc tantum esse puram remissionem partis.

20. Quomodo Deus dissolvit Matrimonium.

num, cum alter conjugum Religionem ingreditur, quam suam dispensationem seu dissolutionem Ecclesie revelavit, non vero Ecclesie commisit; propter quod Canones non dicunt se dispensare cum conjugato, ingrediente Religionem; sed dicunt, per hujusmodi ingressum Matrimonium ratum dissolvi, scilicet ex dispensatione divina. Quod si aliqui Pontifices dispensare conati sunt, id fecerunt, sequendo sententiam contrariam, tamenquam probabilem; non autem definiendo hanc controversiam. Porro jus decimarum, & jus exemptionis Clericorum non est naturale, sed humanum. Sic illi, & satis bene.

21. *Judicium Auctoris, jus exemptionis esse humanum.*
 Rogas, quid ego sentiam? Respondeo: jus exemptionis Clericorum in materia judiciali humanum esse, non divinum; quamquam hæc exemptio non possit à civili potestate revocari, nec fortè præscripta consuetudine aboleri. Quòd sit humanum, patet ex toto titulo de Foro competentis, præcipue ex cap. si diligenti, 12. & cap. Significasti, 18. Quòd non sit divinum, probatur: quia neque ex Scriptura, neque ex traditione potest ostendi. Quid ergò mirum, si Pontifex hanc exemptionem vel ex parte, vel ex toto possit tollere? Latior explicatio hujus difficultatis non pertinet ad hunc locum.

Idem dicit de decimis, quoad istam notam.
 Similiter respondeo ad exemplum decimarum; scilicet tametsi decimæ, stipendium utique sustentationis ministrorum Ecclesie, debita sint jure naturale quoad substantiam; attamen solo jure Ecclesiastico quoad quotam. Quid ergò miramur, si Ecclesia dispense in illa quota? Sed ubi dispensaverit in ipso stipendio, non reperitur.

De Matrimonio rato satis egimus Disp. præced. Sect. 12. Conclus. 7. videantur ibi dicta. Patet profectò, quòd obligatio Matrimonij non dependeat à sola voluntate divina, sicut obligatio non fornicandi, non mentiendi, & similes, de quibus hic tractamus.

22. *Quid dicendum de residentia Episcoporum.*
 Quantum ad residentiam Episcoporum: Trident. sess. 6. de Refor. c. 2. non loquitur de Episcopis aut eorum residentia, sed de beneficiariis inferioribus; sic quippe incipit d. cap. Episcopis inferiores, quævis beneficia Ecclesiastica personalem residentiam de jure sive consuetudine exigentia, in titulum sive commendam obtinentes, ab eorum Ordinarijs..... residere cogantur: nulli, privilegia seu indulgentia perpetua, de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis, suffragentur. Indulgentijs vero & dispensationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus causis tantum concessis, & coram Ordinario legitime probandis, in suo robore permanfuris. Quid clariùs, quàm quòd Concil. hic nò loquatur de residentia Episcoporum, aut dispensatione in ea?

23. *Non omnes beneficiarij jure naturali tenentur ad residentiam.*
 Et verò putas, quia omnes isti beneficiarij jure naturali & divino teneantur ad residentiam? Scio, quòd non putes. Siquidem idem Concilium Sess. 23. de Refor. c. 1. ubi videtur asserere præceptum divinum residendi, solum loquitur de iis, qui habent curam animarum: Cum, inquit, præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbis, divini prædicatione, Sacramentorum

administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumq; miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere, quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt &c.

Censes autem, quòd Ecclesia possit dispensare, & suâ dispensatione efficere, ut pastor mercenariorum more deserat gregem suum? Sane in d. cap. nulla fit mentio dispensationis. Ut nec in cap. 1. sess. 6. de Refor. ubi agitur de residentia Prælatorum. Igitur dum Pontifex concedit licentiam Episcopo, aut alteri, curam animarum habenti, non residendi corporaliter, sive non assistendi per seipsum gregi suo, nullatenus dispensat in jure naturali divino; sed in jure Ecclesiastico, quòd præcipit corporalem assistentiam ipsius pastoris, nisi, obtenta legitimâ licentiâ, per alium suo gregi sufficienter invigilet.

Vel, ut loquitur Suarez lib. 2. de Leg. c. 14. n. 22. Quando Pontifex dispensat in residentia, ipse statuit, quomodo pro tali tempore providendum sit tali Ecclesie, & quasi onus illius in se suscipit; & inde consequenter fit, ut proprius Episcopus liberetur personali obligatione, non per dispensationem in præcepto naturali; sed quia illo modo reverà implet pactum cum sua Ecclesia, ex quo illa obligatio præcepti oriebatur. Vel potius impletur illa obligatio alio modo, incluso etiam in ipso pacto, providendo Ecclesie modo præscripto à supremo pastore ex rationali causa: hoc enim supponi debet, quia hæc est justa conditio, quam vinculum ipsum includit. Hæc ille.

Qui eod. cap. n. 24. ad exemplum immunitatis Ecclesiasticæ seu exemptionis Clericorum à potestate sæculari, etiam dato, quòd foret juris divini naturalis, responderet, eam immunitatem nò violari, quando Clericus traditur brachio sæculari; ab eo puniendus: vel quia tunc potestas Ecclesiastica (puto debere esse, sæcularis) subit rationem ministri Pontificis: vel certè, quia ratio naturalis non alio modo dicit hanc immunitatem, nisi cū dependentia & subordinatione ad supremum Ecclesiasticum pastorem: & ita ibi nulla intervenit dispensatio in jure naturali præceptivo. Quia jus naturale non præcipit ita Clericos esse immunes, ut etiam ex justa causa non possit Ecclesiasticus Prælati, præsertim supremus, eos brachio sæculari remittere, ut est per se notum. Quapropter quando hoc fit, non solum non est relaxatio juris naturalis, verum potius est justa executio justitie, quæ divinæ & naturalis jus dicit. Ita Suarez, v. 19. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in calis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in calis. Neque ignoro, Papat esse assumptum in plenitudine potestatis Christi. Verum plenitudo hic nò accipitur pro omnimoda

24. *Papa concedens licentiam non residendi, non dispensat in jure naturali.*

25. *Quid significat, ex sua ratio.*

26. *Resp. sua. rez. ad exempt. immunitatis Ecclesiasticæ.*

26. *Occurrit objectioni.*

five illimitata, sed pro limitata; tanta, inquam, quanta per novam legem ipsi constituta seu concessa noscitur. An quia Christus potuit remittere peccata paralytico sine prævia confessione hisce verbis: *Remittuntur tibi peccata tua*, idcirco & Pontifex eadem gaudet potestate? Et quia Christus potuit dissolvere Matrimonium consummatum, idcirco similiter Pontifex? Igitur sub illis verbis generalibus: *Quodcumque solveris* &c. nequit comprehendi dispensatio in legibus ipsiusmet Christi; neque illa extensio ad omnia mandata divina naturalia foret conformis traditioni Ecclesiæ, nec rationi consentanea, cum sit contraria stabilitati ejusdem legis Christi, & immutabilitati legis naturalis.

27. *Declaratur, quomodo Ecclesia bene sit provisum.*
Sed nunquid propterea malè est provisum Ecclesiæ? Non puto. Etenim tunc satis est provisum Ecclesiæ, quando ea non licent, ex quibus, si licerent, multò graviora incommoda provenirent, quàm si non liceant. Incommoda illa sunt, quòd etiam, ut sup. dictum est, Reges & supremi Principes prætenderent habere potestatem dispensandi in lege naturali; & quòd sæpè dispensaretur sine causa; atque adeò facile, non solum à dispensatis, sed etiam à non dispensatis, propter aliorum exempla, ordo naturalis rerum inturbaretur, non sine maximo scandalo.

Deinde: si per dispensationes possent leges Christi, tum fidei, tum Sacramentorum, quæ sunt fundamenta Ecclesiæ, ab hominibus labefactari, aut variationem aliquam recipere in diversis partibus ejus, decursu temporum tanta facta esset mutatio, ut vix Ecclesiæ unitas, quæ summè necessaria est, agnosceretur; ergò oportuit hæc præcepta quasi fundamentalia, ut sic dicam, esse prorsus invariabilia & indispensabilia.

28. *Quare sit concessa potestas dispensandi in votis &c.*
Ex quo patet, quare potius Deus concesserit suæ Ecclesiæ potestatem dispensandi in votis, juramentis & similibus obligationibus, quæ pendent ex consensu vel pacto humano; nam frequens potest esse necessitas illa dispensandi, & ex dispensatione non sequuntur dicta incommoda aut alia, quibus non præponderet commodum, quod ex ea sequitur. Item: materia talis obligationis de se est mutabilis & variabilis, ut patet; & humana voluntas sæpè imprudenter consentit in obligationem aliquam, & idcirco materia illa apta erat ad potestatem dispensandi.

Suarez.
At verò (inquit Suarez sup. n. 25.) quando lex naturalis obligat ex vi solius rationis in materia independente à priori consensu humano, non solum esse non potest necessitas dispensationis, sed etiam illi repugnat: nam si res sit prohibita ratione naturali, est intrinsecè mala; quæ ergò potest esse necessitas dispensationis in tali lege? Si verò sit præcepta, vel occurrente necessitate talis lex non obligabit, & non erit necessaria dispensatio; vel si, non obstante necessitate, lex obligat, ex vi rationis, omisso illius est intrinsecè mala in tali articulo, & ideo nulla est necessitas permittendi illam. Ita Suarez.

Omnibus itaque maturè expensis, maneat hæc *Resolutio finalis*: In Ecclesia non est potestas dispensandi vel in jure naturali divino, vel in jure positivo divino independente à priori consensu humano; alioquin non benè, sed malè foret ei provisum.

29. *Probatum Ecclesiam non posse dispensare in impedimentis dirimentibus jure divino naturali, ex Sanchez.*
Atque ut in aliquo tali jure posset dispensari, ut Aliqui putant, haud equidem in impedimentis jure divino naturali dirimentibus Matrimonium, quod solum asserit nostra Conclusio. Ratio est (inquit Sanchez sup. n. 10.) quia (ut benè advertunt Viçtoria de Potest. Papæ. n. 9. pro. pos. 9. & Corduba in suo quæstionario lib. 4. q. 8. col. antepenul.) sunt leges divinæ in Ecclesia, in quibus Deus nullam reliquit dispensandi potestatem, & adhibent exemplum, ut de pluribus uxoris ducendis. Et reddunt rationem hanc: Quia quàmvis Deus præviderit, posse occurrere casus, in quibus rationi consona ac expedientior esset dispensatio: at præponderat huic bono inviolabilis illarum legum custodia, ne aperta dispensationis viâ dispensetur passim in illis.

Similiter ergò dicimus in præsentia: quàmvis occurrere possit casus, in quo dispensatio in impedimento juris naturalis esset expediens bono communi ac valdè necessaria, ut in Matrimonio inito inter fratrem & sororem: At ex ea dispensandi potestate tot fornicationes inter fratres & sorores confurgerent, aut pericula tantù sceleris admittendi, ac tanta indecentia naturalis est in iis Matrimoniis, ut præponderent hæc bono, quod sequi posset, eà facultate dispensandi relicta in Ecclesia, quæ relicta, fortè ad plures, quàm par est, dispensationis viâ aperiretur. Et ideo Deus Optimus Maximus omnino circa hæc potestatem dispensandi denegavit: sed tantum facultatem hæc Matrimonia ineundi concessit, ubi lex naturalis conservandi generis humani strictior urgeret, ut si soli parentes & filij superstites in orbe essent.

30. *Confirmatur ex usu Ecclesiæ.*
Hoc autem ita se habere colligitur ex usu Ecclesiæ, quæ in nullo eventu hæctenus dispensavit, ut Matrimonium parentum cum filijs, aut fratrum cum sororibus ineatur. Et si aliquando in hoc ultimo casu fortè legatur dispensatum, id eveniret, quòd Pontifex ille dispensans amplexus sit opinionem Doctorum, asserentium, solo jure Pontificio dirimi Matrimonium inter fratres & sorores.

31. *Et communissima DD. sententia.*
Id quòque colligitur ex communissima Doctorum sententia, asserente absolute, non posse Pontificem in his impedimentis dispensare. Hinc Gloss. cap. fin. de Transact. verb. *Sacramentum*, inquit: *Circà gradus, divinâ lege prohibitos, vel ut Matrimonia legitime contracta separantur, nulla dispensatio adhibetur ab Ecclesia, & de tali dispensatione hic intelligitur: nam ut patet in integra, quidam uxores legitimæ dimittebant, & alias ducebant, cum talibus nulla dispensatio adhibetur, ut sic remaneant cum secundis.*

Sed enim, dicit aliquis: oppositum hujus Glossæ definit Trid. Sess. 24. de Matr. can. 3. *Objectio ex Trid.*
Si quis dixerit eos tantum consanguinitatis, & affinitatis

nitatis gradus, qui Levitico exprimentur, posse impedire &c. nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare &c. anathema sit. Et tamen illi gradus jure divino impediebant simpliciter contractum.

Solvitur ab Averfa. Respondet Averfa q. 19. sect. 1. §. Ex quo: Illa lex (vetus scilicet) jam per successionem Evangelii cessavit, & ita in hac, sicut in omni alia parte, quantum est ex vi sua, nequaquam amplius obligavit, ut diximus jam antea de ipsis impedimentis consanguinitatis & affinitatis. Sed bene illo antiquo tempore ita adstringebat, ut nulla esset in Synagoga, nec apud illius Sacerdotes & Pontifices potestas dispensandi in gradibus illis prohibitis Matrimonij. Sic ille. Et Alii communiter.

32. *Non expediebat re- linqui in Ecclesia ta- lem potesta- tem.* Neque verò (prosequitur idem Auctor) expediebat, relinqui hanc potestatem dispensandi in Ecclesia: quia nec etiam occurrere moraliter poterant casus necessarii pro tali dispensatione. Quà ratione nec per modum dispensationis improprie, seu interpretationis ac declarationis potest occurrere casus, in quo cessaret ratio amicitiae vel reverentiae, inducens impedimentum, & in quo proinde posset Pontifex definire, non urgere naturale jus, non adstringere naturale impedimentum. Quod inclarescet magis, percurrendo breviter impedimenta, quae statuiimus esse de jure naturae.

33. *Declaratur circa erro- rem perso- nae.* Hæc ex hæcenus dictis remanent: Error personae, impotentia perpetua, ligamen, consanguinitas in primo gradu lineae rectae. Circa errorem personae utique dispensari aut declarari, nec convenit, nec potest, ut valeat Matrimonium cum persona, quam quis non intendit ducere, ut valeat Matrimonium absque consensu. Circa impotentiam certè nec necessarium, nec utile, nec rationabile erat, posse concedere, ut valeret Matrimonium inter personas simpliciter inhabiles & impotentes ad copulam.

Impoten- tiam. Circa ligamen videri potuisset interdum expedire, si posset concedi, ut unus vir haberet plures uxores, sicut præcis temporibus dispensatum in hoc fuit à Deo.

Attamen tam plura & majora inconvenientia impendebant, si deinceps talis concessio ac dispensatio relicta fuisset in Ecclesia, ut prorsus melius fuerit, non posse in hoc aliter dispensari aut declarari.

34. *Item circa 1. consan- guinitatis gradum.* Circa illum denique consanguinitatis gradum, non alius casus cogitari poterat, quo hæc dispensatio conveniret, nisi quando pater & filia, vel mater & filius, soli ad generationem apti essent in mundo. Sed quia Deus disposuit, ne unquam is casus contingeret, inutilis erat facultas in eo dispensandi. Aut si Deus vellet, ipse per se immediate tunc dispensaret. Aliqui verò admittunt, tunc ex natura ipsa rei, absque alia dispensatione, cessare vim impedimenti, & posse contrahi Matrimonium inter tales personas.

Quoad reliquos verò consanguinitatis, & omnes affinitatis gradus, diximus non impedire de jure naturae. Atque adeò fatemur in iis posse per Ecclesiam dispensari: Attamen in primo

consanguinitatis in linea transversali, & in primo affinitatis in linea recta, aut nunquam, aut vix semel invenitur Ecclesia dispensasse. Tantum abest, ut in iis impedimentis, quæ certa sunt de jure naturae, expediret adesse potestatem & auctoritatem dispensandi. Hucusque prædictus Auctor.

Finio verbis Apostoli 2. Cor. 10. v. 8. Nam *35. Finis ex Apost. 2. Cor. 10.* *essi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram, non erubescam.* Ergò tamen si Deus dedisset Apostolis potestatem dissolvendi Matrimonium ratum, ut Aliqui volunt; quia hæc dissolutio sæpius potest esse utilis, imò & necessaria; haud equidem potestatem dispensandi in impedimentis, jure naturali divino dirimentibus; quia hæc potestas non fuisset in ædificationem, sed potius in destructionem nostram, ut jam satis ostensum fuit. Pergam igitur ad alia, & Dico 2.

CONCLUSIO II.

In omnibus impedimentis, dirimentibus jure Ecclesiastico, potest dispensare Pontifex. An & in radice Matrimonij, irritè contracti cum tali impedimento, non satis constat.

DE veritate primæ partis non est relictus locus dubitandi, quia nulla ratio dubitandi: omnia quippè hujusmodi impedimenta, sunt leges Pontificiæ: quilibet autem Legislator, aut successor ejus æqualis, dispensat in lege à se, vel prædecessore suo latâ; arg. cap. 1. de Constit. in 6. *36. Probatur pars Conclus. ex t. 1. de Constit. in 6.* *Licet Romanus Pontifex..... constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur.* Si revocare possit, cur non etiam in ea dispensare? Sic habet praxis & communis usus totius orbis: nisi foret ejus potestas per Deum restricta, cujus restrictionis impræsentiarum nullum extat vestigium.

Igitur Pontifex potest dispensare in quacunque lege Ecclesiastica, etiam ab Apostolis, aut Concilio generali constituta: quia ad minus æqualem cum ipsis habet potestatem: ergò in omnibus impedimentis, non solum dirimentibus, sed etiam merè prohibentibus solo jure Ecclesiastico inductis. Dispensare, inquam, id est, omnibus eisdem stantibus facere, ut Matrimonium, quod prius fuisset invalidum, aut certè illicitum, hic & nunc sit validum & licitum. Id enim propriè est dispensare, ut patet ex dictis præced. Conclus. quæ negat Pontifici potestatem propriè dispensandi in impedimento juris naturalis divini.

Et meritò negat, non obstante, quòd possit condonare obligationem voti, & dissolvere priora sponsalia, aut etiam Matrimonium ratum: quia *37. Occurritur objectioni.*